

ТАЛАБАЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШДА ЎЗБЕК ХАЛҚ МИЛЛИЙ ЎЙИНЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ПЕДАГОГИКАСИ

А.А.Қўшмонов., Х.Ш.Каримов

Андижон давлат педагогика институти, anddupi@edu.uz.

Анотация: Мақолада миллий халқ ўйинларини халқимизнинг бир неча йиллик маданий бойликлари ҳақидаги тасаввурларини маълум даражада кенгайтиради, ҳозирги ҳаётга сингдириш йўллариини бойитишга ёрдам беради. Турли ёшдаги ҳар хил жинсдаги болалар руҳиятининг ривожланиши, ўзгаришлари, уларнинг ахлоқий ва жисмоний камол топишига ижобий таъсир қиладиган омиллар, шарт-шароитларни билиш, улардан унумли фойдаланиш ҳозирги кунларда ўқитувчилар, жисмоний маданият мутахассислари учун ниҳоятда зарур бўлган маълумотлар берилган.

Калит сўзлар: Миллий ўйинлар, жисмоний тарбия, педагогика халқ ўйинлари.

Жисмоний маданиятнинг комил инсонини жисмоний тарбиялашлик муқаддас вазифаларини бажаришда барча ўқув юртлари таълим тизимидаги ёш авлодни жисмоний бақувват, чаққон, иродали, ватанпарварлик руҳида тарбиялаб вояга етказиш учун жисмоний тарбия ва спорт машғулотларини Ўзбекистон Республикасининг “Таълим тўғрисидаги” қонуни, “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” ҳамда “Ўзбекистонда жисмоний тарбия ва спортни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қонунлари, “Ўзбекистон болалар спортини ривожлантириш жамғармасини тузиш” тўғрисидаги фармонни ва уни бажариш тадбирларига суянган ҳолда янги усулларни ташкил қилиш ва ўтказиш мақсадга мувофиқдир.

Ушбу ишлар самарали бажарилиши учун болаларнинг энг кичик ёшидан бошлаб миллий ўйинлар воситаси билан жисмоний саломатлик “пойдеворини қуриш” ни амалга ошириш мумкин. Республикада амалга оширилаётган жисмоний маданиятнинг ўз олдига қўйган мақсади соғлом, руҳан тетик ва бунёдкор инсонни ҳаётга тайёрлашдан иборат. Бу мақсад республикада жисмоний маданият билан Шуғулланувчи барча муассаса ташкилотлар учун зарурий вазифадир. Ўзбекистон республикаси Президенти Ш. Мирзияев “Биз соғлом авлодни тарбиялаб етказишимиз керак. Соғлом киши деганда фақат жисмоний соғломликни эмас, балки шарқона одоб-ахлоқ ва умумбашарий ғоялар руҳида камол топган инсонни тушунамиз”, - дейди Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи йиғилишидаги маърузасида. “Соғлом авлод учун” ордени таъсис этилганлиги, халқаро хайрия жамғармаси ташкил қилинганлиги

хам келгусида соғлом ва баркамол авлодни тарбиялаб етказишга хизмат қилади. Ҳар ким ўзини жисмонан тарбиялаши учун жисмоний маданият ва спортнинг зарурлигини тушуниб етиши ва кунт билан ўзига ёққан маълум бир жисмоний машғулотлар тизими асосида саломатлигини шакллантириши керак. Халқимиз фарзандларининг жисмоний қобилиятларини ҳар томонлама ривожлантириш тарбиянинг ажралмас қисми бўлган жисмоний маданият жараёнида амалга оширилади.

Жисмоний маданиятнинг мақсади жамиятнинг соғлом, хушчақчақ, ҳар томонлама жисмоний ривожланган, меҳнат ва ватан ҳимоясига тайёр турган курувчиларини тарбиялашдан иборат узоқ муддатли, уюштирилган педагогик жараёндр. Жисмоний маданият жараёнида қуйидаги асосий вазифалар ҳал этилади: а) соғлиқни мустаҳкамлаш организмни чиниқтириш ва жисмоний ривожланиш даражасини ҳамда иш қобилиятини ошириш; б) ҳаётга зарур бўладиган, жумладан, амалий характерга эга бўлган ҳаракат малака ва кўникмани эгаллаш; в) кишининг маънавий ва иродали сифатини тарбиялаш; г) жисмоний сифат (тезкорлик, куч, эпчиллик, чидамлик)ни ўстириш; д) махсус спорт машқини бажариш техникасини эгаллаш. Шу билан бирга ўзбек халқ миллий ўйинларини тўплаш ва уларни ҳаётга тадбиқ этиш, улардан оқилона фойдаланиш бугунги кунда олдимизда турган ҳам назарий, ҳам амалий аҳамиятга эга бўлган муҳим вазифа бўлиб ҳисобланади. Ушбу вазифа ёш авлодни соғлом ва баркамол қилиб тарбияловчи жисмоний маданият олдида ҳам катта маъсулият юклади. Ёшларни ҳар томонлама жисмоний бақувват қилиб тарбиялашга имкон берадиган, ўқувчилар жисмоний сифатларини ривожлантиришга қаратилган бу муаммони умумтаълим мактаб ўқувчилари жисмоний маданиятини ташкилий ва педагогик жараёнлар билан бирга бир-бирига боғлаб келган узвийликда кўриб чиқиш лозимлигини келтириб чиқаради, бунда миллий халқ ўйинларининг роли катта эканлигини қайта-қайта таъкидлаб ўтмоқчимиз. Шунинг учун халқимизнинг асрлардан-асрларга ўтиб келаётган миллий ўйинларини авайлаб-асраб кейинги авлодга етказиш йўлларини излаш, ишлаб чиқиш ва ҳаётга тадбиқ этиш бизнинг мақсадимиздир. Миллий халқ ўйинларини халқимизнинг бир неча йиллик маданий бойликлари ҳақидаги тасаввурларини маълум даражада кенгайтиради, ҳозирги ҳаётга сингдириш йўлларини бойитишга ёрдам беради. Миллий ҳаракатли ўйинлар жисмоний тарбиянинг энг таъсирчан усуллари билан бўлиб, ўқувчиларда ақлий, ахлоқий ва нафосат тарбиясини биргаликда муваффақиятли амалга оширишда муҳим воситадир. Шунинг учун болалар ўйинларининг руҳи, табиати, савияси, иштирокчиларнинг ҳатти-ҳаракатлари каби жиҳатларига ҳам эътибор бериш зарур.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. T. Usmonxujayev 500 Harakatli o'yinlar. Toshkent 2014.
2. E. A. Tursunqulov Jismoniy tarbiya va sport. Samarqand 2020.
3. Ziyonet talim elektron portal.